

Fra romanen Lørdag

PUBLISERT 1. september 2008

PSY
KOL
OGI

Ian McEwan

Utdraget er gjengitt med tillatelse fra Gyldendal Norsk Forlag. Oversettelse av Halvor Kristiansen

Han [kirurgen] kikker ned på en del av hjernen til Baxter. Han kan enkelt om at det er velkjent terreng, et slags fedreland, med de lave åsene og omsluttet av dalene i sulci, hver av dem med et navn og en antatt funksjon, som han kjenner seg hjemme i sitt eget hus. Rett til venstre for midtlinjen går motorisk cortex lateralt ut av syne under benet. Parallelt med den på baksiden går sensorisk cortex. Så lett å skade, og med slike forferdelige konsekvenser livet ut. Så mye tid han har brukt på å lage adkomstveier utenom disse områdene, som skumle strøk i en amerikansk by. Og denne velkjentheten bedøver ham hver dag, helt til han blir likeglad med både den og alt annet. Tross alle fremskritt den siste tiden er det fremdeles ukjent hvordan denne velbeskyttede kiloen med celler egentlig koder informasjon, hvordan den håndterer erfaringer, minner, drømmer og intensjoner. Han tviler ikke på at innkodingsmekanismen vil bli avdekket en gang i fremtiden, selv om det kanskje ikke vil skje i hans levetid. På samme måte som de digitale kodene i DNA-et for å gjenskape liv, vil hjernens grunnleggende hemmelighet bli avslørt en dag. Men selv når den er det, vil det være like forunderlig at den våte materien kan lage denne innvendige kinoen av tanker, bilder, lyder og sanseinntrykk bundet sammen i en levende illusjon av en umiddelbar nåtid, med et jeg, enda en genialt utformet illusjon, som svever som et gjenferd i hjernens midte. Vil det noensinne kunne forklares hvordan materie blir til bevissthet? Han aner ikke hvordan han skulle redegjøre tilfredsstillende for det, men han vet at det vil komme, hemmeligheten vil bli avslørt – dersom forskerne og institusjonene fortsetter som nå, vil forklaringene revideres gjennom mange tiår inntil de blir ubestridelige sannheter om bevissthet. Det skjer allerede, arbeidet blir utført på laboratorier ikke langt fra denne operasjonssalen, og de vil fortsette til reisens slutt, det er Henry sikker på. Det er den eneste formen for tro han har. Det er en storhet i denne anskuelse.

Ingen annen i operasjonssalen vet hvilken håpløs sykdom denne hjernen lider av. Han ser på motorisk cortex som allerede er utsatt, sannsynligvis av skader i nucleus caudatus og putamen langt inne i hjernens sentrum. Henry setter fingeren på overflaten av Baxters cortex. Av og til berører han pasientens hjerne før en kreftoperasjon for å kjenne på konsistensen. For et vidunderlig eventyr, så forståelig og menneskelig den var, denne drømmen om en legende håndspåleggelse. Om det var så enkelt som å stryke pekefingeren over det, ville han ha gjort det nå. Men håndverkets begrensninger, nevrokirurgien der den befinner seg i dag, er innlysende: Stilt overfor

disse ukjente kodene, disse tette og briljante kretsløpene, kan han og kollegene kun tilby briljant rørleggerarbeid.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 45, nummer 9, 2008, side